

ЛІНГВОСТИЛІСТИКА В КОНТЕКСТІ ЗАГАЛЬНОГО МОВОЗНАВСТВА

...Мова функціонує не тому, що вона система, а навпаки, вона система тому, що виконує свою функцію і має певну мету.

Е. Косеріу

У статті йдеться про статус лінгвостилістики як окремої галузі мовознавства; про категорії лінгвостилістики, визначення стилю, стилістичних функцій мовних одиниць і системи функціональних стилів літературної мови. Обґрунтовано зміну наукової парадигми лінгвостилістичних досліджень, пов'язану з інтегруванням стилістики й текстології, стилістики і гуманітарних наук — філософії, психології, культурології.

Ключові слова: лінгвостилістика, структурна й функціональна стилістика, категорія стилю, система функціональних стилів, історія літературної мови, жанрово-стильова диференціація мови, метод інтерпретації тексту.

Сучасні лінгвістичні теорії (пор. лінгвістика когнітивна, прагматична, комунікативна тощо), спроектовані на різні дефініції мови, детермінують особливий статус лінгвостилістики як галузі загального мовознавства, яка має свій об'єкт дослідження, методи аналізу стилю й стилістичних мовних явищ. Звернімо увагу, що в середині 50-х років ХХ ст. академік Л. А. Булаховський розглядав лінгвостилістику як окрему галузь загального мовознавства й писав: «Кожна лінгвостилістична настанова, як її уявляють собі тепер ті, хто вкладає в поняття лінгвостилістичного аналізу щось специфічне, одмінне від просто лексики і граматики, з одного боку, і літератури, з другого, має забезпечити глибше розуміння їх зв'язку між собою в конкретних фактах, що ними репрезентуються у відповідному аналізованому науковцем тексті»¹. Перелічуючи проблеми загального мовознавства, Л. А. Булаховський розрізняв науку про факти і науку про закони, виокремлював такі розділи мовознавства, як психологія мови, філософія мови, називав методи мовознавчих досліджень, наприклад: статично-описовий, експериментальний, історичний, філологічний (коментарно-зіставлювальний), текстологічний, естетичний (щодо лінгвостилістики)². А втім, із сучасної практики викладання навчальних курсів у вишах «Вступ до мовознавства», «Загальне мовознавство», з відповідних посібників не добудемо інформації ні про згадані розділи мовознавства, ні про лінгвостилістику, хоч саме вона найтісніше пов'язана з теорією, філософією мови, з методами дослідження природної мови в її усному й писемному функціонуванні.

¹ Булаховський Л. А. Вибрані праці : В 5 т.— К., 1975.— Т. 1.— С. 85–86.

² Там же.— С. 100.

Коли в лінгвістичних дискусіях про системний характер мови і про співвідношення системи з функціональною роллю її дискретних одиниць поставало питання про лінгвостилістику, їй або відмовляли в статусі окремого, самостійного мовного рівня (пор. фонологічний, лексико-фразеологічний, граматичний тощо), або розглядали як узагальнювальний рівень (вінець) мовної системи, що ним завершується структура (будова) мови.

Оскільки об'єктом досліджень мовознавців-стилістів тривалий час була мова художніх творів, а мовна практика визначних письменників розглядалася як критерій вироблення, розвитку літературного різновиду національної мови, то в історії української лінгвостилістики середини ХХ ст. переважали праці зі стереотипним формулюванням «Мова і стиль (*назва джерела*)», характерним для лінгвостилістичних досліджень 50–60-х років ХХ ст. Назва віддзеркалювала розуміння того, що існує спільна загальнонародна мова, яку глибоко знає письменник. Він творить засобами цієї мови свій індивідуальний стиль. З такого погляду, мова — це нібито традиційне, спільне для всіх носіїв мови, для мовців, а стиль — новаторське, власне індивідуальне.

Автори пропонували, по-перше, опис одиниць мовного рівня (лексичних, граматичних, фразеологічних), по-друге, характеристику стилістичних функцій спостережуваних мовних явищ. При цьому аналіз стилістичних функцій часто зводився до переказування змісту художніх творів (на жаль, цим хибують і деякі сучасні дослідження художніх текстів). З розвитком теорії мовознавства, коли актуалізувалися поняття «структура», «семантика» щодо одиниць мовних рівнів, змінилися й формулювання наукових проблем на зразок «Структура, семантика і стилістичні функції (*назва обраного об'єкта — одиниці структурного рівня мови*)». Стереотипність назв свідчила про залежність лінгвостилістичного аналізу мовних явищ, які мислилися тільки в контексті панівного в мовознавстві структурного погляду на феномен мови.

Сучасні стилісти простежують зміну наукових парадигм дослідження стилю, обґрунтовують перехід від структуралізму, який мав забезпечити «науковий статус лінгвостилістики» з відповідним визначенням основного об'єкта — *стилю*, з окресленням стилістичних методів, підтверджених точністю застосовуваних статистичних процедур.

Розвиток теоретичної лінгвостилістики в україністиці пов'язаний з підготовкою академічного видання «Сучасна українська літературна мова. Стилістика» за загальною редакцією академіка І. К. Білодіда. У Вступі («Основні поняття стилістики національної мови») І. К. Білодід пише: «Складовими частинами “системи систем” української мови, як і кожної розвиненої національної мови, є системи (чи рівні): фонологічна, лексико-фразеологічна (і близька до неї семасіологічна), синтаксична, а також стилістична»³. За визначенням автора, стилістика — одна з найважливіших частин мовознавчої науки. У названій праці рівневу стилістику (фоностилістику, стилістику лексико-фразеологічних, морфологічних, синтаксичних засобів) поєднано з функціональною стилістикою, з описом функціональних стилів української літературної мови. Це був час захоплення структурно-математичними методами, що відкривали нові можливості пізнання системи мови, добування нової інформації про диференційні ознаки функціональних, індивідуальних стилів. Хоч кількісні методи скеровували дослідників до точних вимірів, до унаочнення зібраних фактів, а стрижневим у визначенні стилю залишалося словосполучення *вибір (відбір) мовних засобів*,

³ Сучасна українська літературна мова. Стилістика.— К., 1973.— С. 5.

І. К. Білодід пропонує визначення стилістики з філософсько-естетичним змістом, де наскрізним є зв'язок мови і думки, логічного й естетичного, інтелектуального й емоційно-експресивного. Пор., наприклад, таке його формулювання: «Стилістика вивчає прийоми відбору, оцінки мовних засобів у своєму аспекті, її завдання — навчити мовців оволодіти і вміло, майстерно користуватися всім арсеналом стилістичних засобів мови для ясної, точної передачі своїх думок, логічного та естетичного їх формулювання в слові. У цій сфері має значення не лише стилістика емоційно-експресивного, а й стилістика інтелектуального виразу, бо відомо, що *стиль — це не тільки лад слів, а й певний лад думок, їх логіка, взаємовідношення слів і думки* (курсив наш. — С. Є.)»⁴.

Наголошуючи на зв'язку мови і думки, мови і мислення, лінгвісти часто звертаються до тверджень О. О. Потебні, наприклад: «На слово (мову. — С. Є.) не можна дивитися як на висловлення готової думки <...> слово не так засіб висловлення думки, як засіб творення її»⁵. Ці міркування вченого суголосні з висловленням В. Гумбольдта, яке наводить О. О. Потебня: «Мова — засіб передавати не так істину вже готову, як відкривати досі невідому, — щодо того, хто пізнає, становить щось об'єктивне, щодо пізнаваного світу — суб'єктивне»⁶. Пор.: «Сила людської думки не в тому, що слово викликає в свідомості колишні сприймання (це можливо і без слів), а в тому, як саме воно змушує людину користуватися скарбами свого минулого»⁷.

Наголошення на зв'язку мови (слова) і думки, на особливостях сприймання висловленої думки виявилось особливо плідним для філологічних досліджень другої половини ХХ ст., коли лінгвокогнітивні методи вивчення текстів актуалізували проблему семантики мовного знака, декодування, інтерпретації, рецепції текстів. Зокрема, літературознавці, розглядаючи «під мікроскопом» поетичний текст, звертаючи увагу на багаторівневу семантику кожного вислову, незалежно від його образного чи необразного значення, послуговуються поняттям рецептивної поетики. Лінгвостилісти оперують поняттями функціональної стилістики (найширше розуміння лінгвістичної стилістики, пов'язане із стилістичною функцією мовних одиниць, мовних засобів, моделюванням лексико-семантичних полів, вербалізацією концептів, встановленням співвідношення національної та індивідуальної мовних картин світу), а також стилістики тексту, лінгвопоетики тощо.

Для стилістики мовних засобів, або рівневої стилістики, характерне статичне розуміння стилю. Воно передбачає вибір, перелік мовних одиниць (лексичних, морфологічних, синтаксичних, словотвірних), які виконують певні стилістичні функції, мають стилістичне значення чи набувають його. Це значення переважно тлумачать як явище екстралінгвальне, не зумовлене семантикою і структурою власне мовної одиниці. Тому нібито й немає підстав виокремлювати стилістичний рівень серед інших структурних рівнів мовної системи. Вважаючи такі параметри, як вибір, спосіб, принцип організації конструктивними показниками стилю, надаємо перевагу формальним показникам мовної діяльності. Якщо розуміти стиль не як форму втілення певного змісту, а як активну взаємодію змісту і форми, що нерозривні в процесі висловлювання, треба визнати некоректним уживання поняття «вибір мовних засобів» стосовно характеристики стилю. Певний зміст потребує саме такої форми; варіювання форми, зміна її спричиняє виникнення нових змістових нюансів. Думка, народжуючись,

⁴ Білодід І. К. Вибрані праці : В 3 т.— К., 1986.— Т. 3.— С. 25.

⁵ Потебня А. А. Мысль и язык.— К., 1993.— С. 131.

⁶ Там же.— С. 28.

⁷ Там же.— С. 97.

утілюється в певній мовній формі; вона не існує окремо, щоб до неї добирався той чи той стильовий «одяг», а відразу втілюється у стильово зорієнтоване, зумовлене комунікативною метою висловлення.

Відходячи від формалізованого визначення стилю (*вибір мовних засобів*), наголошуємо на способі, типі мовомислення і мовотворення, пор.: «Стиль — різновид творчої мовної діяльності, тип мовомислення, мовної поведінки в різних колективно усвідомлених ситуаціях спілкування. У центрі розуміння динамічної моделі стилю — людина, яка і породжує, і сприймає (декодує) стильові різновиди мови»⁸. Динамізм стилю детермінований співвідношенням мови й думки (О. О. Потебня), а також наявністю в кожному слові, словосполученні, висловленні, тексті, певному творі зовнішньої і внутрішньої форм.

Хоч О. О. Потебня оперував поняттям «форма», сутність явища, яке він аналізував, перебуваючи в науковому дискурсі XIX ст., має виразно семасіологічну природу, що й пояснює в XX–XXI ст. інтерес дослідників функцій і стильових різновидів мови до філософських, лінгвопоетичних праць автора.

Внутрішню форму слова О. Потебня розглядав як спосіб передавання значення, як специфічний зв'язок образного компонента в слові і його абстрактної семантики. Зовнішня форма слова — це його абстрактне значення, проєктоване на семантику загальноживаного, наявного в загальномовному словнику, слова. Розмежування внутрішньої і зовнішньої форм слова, за теорією О. Потебні, мотивоване особливістю сприймання, розуміння мови, якою спілкуються люди, тобто мови як діяльності. У розмові, на думку вченого, кожний розуміє слово по-своєму, але зовнішня форма слова пройнята об'єктивною думкою, незалежною від розуміння окремих осіб.

У пізнавальній функції мови через динамічну систему стилів відбувається взаємодія інтелектуальної та емоційної граней мови. Ця мовна універсалія порізному виявляє себе в конкретно-історичні періоди розвитку суспільства, порізному реалізує його науковий і культурний потенціал. Про такий потенціал свідчить і динамічна система функціональних стилів літературної мови, і проникнення в багатопланову семантику слова через пізнання його контекстуальних зв'язків. Очевидно, специфіка досліджуваних об'єктів визначає застосування певних загальних і конкретних методів для дослідження функціональних стилів. Розкриваючи сутність художньої мови, виявляючи образно-символічне значення поетичного слова, О. Потебня стояв біля витоків лінгвопоетики⁹. Лінгвістичну «теорію словесності» О. Потебні активно використовують сучасні дослідники мовної картини світу¹⁰.

Практика й теорія лінгвостилістичного аналізу в мовознавчих студіях динамічно змінюється. Наприклад, інші сутнісні ознаки стилю, порівняно з сучасними, виокремлювали мовознавці, перебуваючи в лінгвостилістичному дискурсі 50-х років XX ст. Варто зіставити міркування про лінгвостилістику І. Р. Гальперіна, який упорядкував матеріали збірника «Новое в зарубежной лингвистике» (випуск IX, 1980), присвячені лінгвостилістичним дослідженням, і публікації стилістів-славістів, учасників систематичних конференцій з проблем стилю, що їх започаткував у 90-х роках минулого століття в Опольському університеті

⁸ Єрмоленко С. Я. Нариси з української словесності: стилістика та культура мови.— К., 1999.— С. 272.

⁹ Маленко О. Науковий дискурс О. О. Потебні: слово і творчість // Культура слова.— К., 2015.— Вип. 83.— С. 16–21.

¹⁰ Калашиник В. С. Мова поезії і картина світу // Лінгвістичні дослідження.— Х., 2003.— С. 30–35.

(Польща) професор С. Гайда. Матеріали цих конференцій, — а це двадцять п'ять томів видання «Stylistyka», — репрезентують широко закроєну проблематику зв'язку стилістики з поняттями гуманітарного знання.

Спочатку спинимося на лінгвостилістичних темах, як їх бачив у 80-х роках минулого століття професор І. Р. Гальперін. У вступній статті до вже згаданого збірника «Новое в зарубежной лингвистике» дослідник звертає увагу на розпливчастість поняття «стиль»; на зближення в лінгвостилістичних дослідженнях понять «стиль» і «текст»; на тенденцію використання замість слів *стиль*, *стилістика* термінів *дискурс*, *регістр*, *мотив*, *когезія*. Автор констатує:

1. Саме стилістика почала розхитувати основи структурної лінгвістики, спонукаючи дослідників долучати до своїх спостережень живі мовні форми мови, які не вкладаються в строгі рамки формалізованих процедур.

2. Стиллістика — плоть від плоті загальної науки про мову.

3. Суттєвої різниці між поняттями «стиль мови» і «стиль мовлення» немає.

4. Будь-яке мовне явище стає стилістично важливим, якщо розглядати його функціонування в конкретному висловленні.

5. Існує певна міра формалізації досліджуваних стилістичних явищ¹¹.

Кожне з наведених тверджень І. Р. Гальперіна можемо розширити додатковими аргументами:

1. Відбувся вихід граматики за межі синтаксису речення в граматику (синтаксис) тексту, а оскільки кожний текст завжди належить до того чи того стилю, то його граматична (синтаксична) організація підпорядковується дії закономірностей побудови різностильових текстів. Ілюстрацією до цієї думки можуть бути видання українських лінгвостилістів, присвячені теоретичним і практичним питанням аналізу текстів, що належать до різних функціональних стилів¹².

2. Стиллістику часто пов'язують тільки з художньою, поетичною мовою. Тим часом сучасна лінгвостилістика виходить за межі дослідження художнього стилю. Активно розвивається медіа-стиллістика. Лінгвостилістичні методи дослідження застосовуються в різних сферах мовної комунікації, наприклад, використання лінгвостилістичного аналізу в юридичній практиці зумовило формування комунікативної сфери юридичної лінгвістики.

3. Термінологічне розрізнення *мова* / *мовлення* з'явилося через протиставлення системи мови її реалізації, функціонуванню або використанню. Штучність слововживання, коли запроваджується термін, що суперечить загальноновживаній номінації відомого поняття, відчував А. О. Білецький: «Загальновизнане протиставлення мови як комунікативної системи та окремих актів мови в російському мовознавстві одержало назву протиставлення “языка” і “речи”. Наше слово, власне кажучи, означає і те, що російське “язык”, і те, що російське “речь” <...> Коли в нас була прийнята Соссюрівська схема протиставлення: *le parole + la langue = le langage*, то в російському мовознавстві її переклали як: “речь” + “язык” = *речевая деятельность*. У нас було прийнято: *мовлення + мова = мовна діяльність*. На жаль, у нас для означення *мовного акту* почали вживати, на мій погляд, незграбний термін “*мовлення*” <...> Щоб перекласти російський прикметник “*речевой*”, хтось вигадав зовсім непотрібний термін “*мовленневий*”. Я вживатиму замість нього “*мовний*” (наприклад, “*мовний акт*”)»¹³.

¹¹ Гальперин И. Р. Проблемы лингвостиллистики // Новое в зарубежной лингвистике.— М., 1980.— Вып. 9.— С. 5–34.

¹² Кравець Л. В. Стиллістика тексту : Навч.-метод. посібник.— Х., 2015.— 72 с.; Мацько Л. І., Цівун Н. М. Лінгвістичний аналіз тексту : Практикум.— Тернопіль, 2015.— 120 с.

¹³ Білецький А. О. Про мову і мовознавство.— К., 1996.— С. 8.

Як бачимо із сучасної практики науково-освітнього спілкування, цілком слушні висновки мовознавця про некоректний переклад російських термінів *язык і речь* українською мовою не переконують освітньо-філологічну спільноту, над якою тяжіє, по-перше, застаріла лінгвістична теорія протиставлення мови й мовлення (до речі, насаджувана і в шкільних програмах), по-друге, самі мовознавці не докладають зусиль до того, щоб українська лінгвістична термінологія відповідала логіці науки й мовній нормі. Адже насправді поняття «мова» і «мовна система» існують у нерозривній єдності й не потребують штучного протиставлення мови і мовлення, скалькованого з російськомовної практики. Щодо слова *мовлення*, то воно має в українській мові окреслене термінологічне значення, коли йдеться про вимовляння звуків, слів, про говоріння, артикуляцію, пор. термін *радіомовлення*.

4. Виявлення додаткових конотацій лексичних номінацій, а також усіх одиниць мовної структури, що функціонують у конкретних текстах, становить одне з важливих завдань лінгвостилістичного аналізу. Проблема полягає в тому, щоб унаочнити механізм фіксації додаткових конотацій, класифікувати їх, пов'язуючи із семантикою загальнонавчаних одиниць і підводячи під типи абстрактних понять, закономірності формування думки в зв'язному тексті.

5. Давня проблема — застосування адекватних методів лінгвостилістичного аналізу, які виявляють сутність пізнаваних мовних явищ, не формалізуючи науково-поняттєвого апарату дослідження. З одного боку, вимога науковості опису, адекватність логічних схем, а з другого, — збереження в науковому аналізі лінгвостилістичних явищ їхньої мовної специфіки.

Для пізнання мови важливо розуміти, як функціонують системні мовні одиниці, як вони передають не лише, умовно кажучи, поверхневу інформацію, а й відтворюють глибинний зміст: відтінки думки й емоційний стан, почуття того, хто висловлюється, хто своїм створеним текстом впливає на емоції реципієнта. Семантика мовних знаків розкривається тільки у вживанні, в реальному часопросторовому функціонуванні мови, тому й додаткові стилістичні відтінки, конотації, значеннєві обертони, що ними вирізняються мовні знаки, становлять відкриту систему, детерміновану культурно-освітнім рівнем мовців, носіїв мови. Що глибше пізнання мови в аспекті функціонування, реального вживання мовних одиниць, то глибші й детальніші класифікації системних явищ, виявлення нових засобів вираження для оформлення нових понять і суджень. Отже, уживання, функції мовних засобів — це об'єкт стилістики і водночас основна категорія стилістики як наукової галузі.

Статус лінгвостилістики змінюється у зв'язку з виходом її за межі дослідження художнього стилю, а також у зв'язку з новими акцентами в дефініції самого стилю. Показовий перелік тем, запропонованих для обговорення на стилістичних конференціях в Ополе. Звернімо увагу на інформативний зміст назв збірника «Stylistyka»: *Styl i gatunek* (VIII, 1999); *Styl a płec* (XIII, 2004); *Styl a czas* (XVI, 2007); *Wielojęzyczność a styl* (XII, 2003); *Znaczenie i styl* (XVII, 2008); *Styl i kreatywność* (XVIII, 2009); *Styl a media* (XIX, 2010); *Integracja w stylistyce* (XX, 2011); *Styl narodowy* (XXI, 2012); *Styl w kulturze* (XXII, 2013); *Gajda i stylistyka* (XXV, 2016).

Зміст кожного випуску репрезентує інтегративну сутність стилістики, її міждисциплінарний характер. Розширення об'єктів стилістичного аналізу, осмислення нових вимірів функціонування мови в усіх її різновидах спонукає дослідників замінювати традиційну термінологію, наприклад уживати замість поняття

«стиль» термін «дискурс». Дискурсом називають медійні жанри, мову літературно-критичних статей, мовно-художню практику, різновиди телевізійної та радіокомунікації. Явище спеціалізації, взаємозамін, переходів, запозичень термінів характерне не лише для лінгвостилістики, а й для всіх гуманітарних галузей знань. Загальна, всеохопна семантика деяких поширених, здебільшого запозичених з інших мов, понять (пор. «концепт», «дискурс», «інтенція»), якими послуговуються дослідники, спричиняє їх багатозначність, а також наступний крок — детермінологізацію або намагання встановити одно-однозначні зв'язки між означуваним явищем та його назвою (пор. *медійний дискурс, художній дискурс, науковий дискурс*).

Із назв стилістичних категорій формуються лексико-семантичні поля, в яких ядрені поняття «підтримуються», деталізуються пояснювальними поняттями. Наприклад, категорійне поняття лінгвостилістики «функціональний стиль» передбачає існування «суспільних сфер функціонування мови»; «жанри мови» пов'язані з поняттями «комунікативне середовище», «комунікативна ситуація»; у взаємодії автора і реципієнта важлива «інтенція автора» і «мовний, мовно-культурний досвід реципієнта»; одне із засадничих, категорійних понять стилістики «контекст» деталізується означеннями *соціальний, історичний, культурний, психічний* тощо.

Нині активно обговорюють питання про теоретичні засади функціональної, семіологічної, текстологічної, соціолінгвістичної, прагматичної, комунікативної, антропоцентричної, когнітивної стилістики. Відмінності між цими різновидами стилістик часто полягають лише в зміні термінів, оскільки всі вони передбачають відхід від формально-структурного розуміння стилю й актуалізацію його змістово-текстової семантики.

Польська дослідниця Тереза Скубаланка¹⁴, відгукуючись на тезу про термінологічний «хаос» у стилістиці, бачить стилістичну *квасісистему* (у порівнянні з мовною системою).

Спільною сферою мовної системи і стилістичної структури, на думку авторки, може бути тільки семіотична сфера. У зв'язку з цим вона покладає надії на герменевтику й аналіз тексту, а в проголошених методах когнітивного чи прагматичного аналізу бачить звичайний традиційний аналіз. Лінгвістичну стилістику, як і літературознавчу, дослідниця вважає частиною загальної стилістики, називаючи категорії *стиль, мова, функція, текст, структура* матрицевими поняттями стилістики. Поняттю «функції» підпорядковане операційне поняття «селекція (вибір)». Матричному поняттю «стиль» підпорядковані поняття «розмовний стиль», «розмовність», наступне підпорядкування — «спонтанність», «усність».

У сучасній українській лінгвостилістиці, як і загалом у стилістиках слов'янських мов, переважає антропоцентричний, когнітивний підхід до вивчення стильових і жанрових різновидів мови, до лінгвоестетичної інтерпретації художнього тексту, пов'язаної з пізнанням національної культури. Лінгвостилістичний підхід, спроектований на історію української літературної мови, розширює наукові парадигми вивчення літературної мови, динаміку становлення й розвитку її лексичних, граматичних, стильових норм, детермінованих внутрішньомовними законами й екстралінгвальними чинниками розвитку національної мови.

¹⁴ Skubalanka T. Kategorie stylistyczne // Stylistyka : Styl i czas.— 2007.— Вип. 16.— S. 567–611.

Розширення сфери функціонування української мови стимулює вивчення не лише традиційних функціональних стилів, а й нових жанрів, що з'являються внаслідок нових можливостей комунікації. Взаємодія стилів і текстів з погляду інформативно-пізнавальної, комунікативно-адресатної функції сучасної літературної мови потребує застосування нових методів вивчення міжстильової взаємодії сучасної комунікації.

Виразною стилістичною тенденцією сучасного спілкування — міжособистісного, публічного — є суб'єктивізація висловлення, увиразнена в усіх різновидах писемного й усного тексту, тобто Я-оцінка. Оцінні, емоційно-експресивні структури наповнюють публіцистичну сферу, сферу політичних дискусій.

У кожній з національних стилістичних шкіл формується своя стилістична термінологія. Наприклад, чеські стилісти використовують поняття «стилістичне забарвлення», «стилістичне значення» щодо вживання стилістично маркованих одиниць, вони пишуть про «деелітаризацію літературної мови», фіксуючи поширення впливу діалектів на сучасний художній функціональний стиль. Посилення ролі прагматичної лінгвістики впливає на урізноманітнення структурно-текстових одиниць наукових і публіцистичних жанрів літературних мов.

Українські лінгвостилісти часто послуговуються поняттям мовної картини світу. Розрізняють поетичну, наукову і навіть паремійну картини світу. Що описуємо мовностилістичними категоріями — українську мову в її соціальних, територіальних, історичних різновидах, українську культуру, чи мислення українців? Очевидно, стилістика як інтегративна галузь мовознавства, незважаючи на розмиті межі стилістичних категорій, забезпечує взаємодію мови і культури, мови й мислення, свідомості, і в цьому її антропоцентрична, гуманістична сутність.

S. YA. YERMOLENKO

LINGUISTIC STYLISTICS IN THE CONTEXT OF GENERAL LINGUISTICS

The article deals with the status of linguistic stylistics as a separate branch of linguistics; the categories of linguistic style, the definition of style, the stylistic functions of the lingual units and the system of functional styles of the literary language. The scientific paradigm change of linguistic-stylistic researches related to the integration of stylistics and textology, stylistics and the humanities – philosophy, psychology, and culture studies is substantiated. The arguments concerning the incorrect use of the word «speech» in the Ukrainian scientific terminology, as well as the practice of artificial contrasting stylistics of language and stylistics of speech are presented. The categorical content of such concepts of linguistic stylistics is revealed: level stylistics or structural stylistics, functional stylistics, style of text (artistic text), communicative stylistics, cognitive stylistics, stylistics of decoding and stylistics of coding (creation) of text, comparative stylistics, historical stylistics. The categorical notions of linguistic stylistics also include: genres of language, predetermined by the communicative environment, the addresser (specificity of thinking), the recipient (linguistic-historical, linguistic and cultural experience), social, historical, cultural, and psychological context.

The dependence of style and genre varieties of language on the cultural and historical conditions of life of society, development of social forms of communication is explained. The connection between the linguistic stylistics of the text and the history of the literary language, and the hourly variations of literary norms is emphasized. The methods of linguistic and stylistic research, motivated by the theory of semasiology, cognitivism, pragmalinguistics and communicative linguistics are outlined.

The connotative semantics of the lingual structures of written and oral communication with the connection of these structures with psychology, collective consciousness, traditions of ethnoculture is determined.

Key words: linguistic stylistics, structural and functional stylistics, style category, system of functional styles, history of literary language, genre-style differentiation of language, method of text interpretation.